

KÜRESELLEŞME KADINA NE GETİRDİ?

Emet Değirmenci

2000'li yılların başlangıcı dünyamızda belki de kara bulutların çöktüğü en acı yıllardan biri olarak tarihe geçecektir. Filistin'li kadının dediği gibi, "bu döneme tanıklık etmekten acı duyuyorum."

Küreselleşmeye kadın açısından baktığım bu yazının kaleme alındığı günlerde ikinci Irak savaşı günceldi. 11 Eylül 2001 olayı sonrası dünyada Amerikan emperyalizmi tarafından özellikle İslam ülkelerine karşı sürdürülen bir savaş atmosferi söz konusu oldu. Dolayısıyla, yazının ilk bölümünde genel olarak kapitalist küreselleşmenin kadına ne getirdiği konu edilirken ikinci bölümünde kadının savaş durumunda yaşadıklarına değinmeye çalıştım.

Sermayenin küreselleşmesiyle yalnızca gezegenimizdeki ekolojik çeşitliliğin yok edildiğine tanık olmadık. Değişik tatların, kokuların ve renklerin yok edildiğini görürken aynı zamanda burnumuza dayatılan tüketim toplumuyla insanların sürekli fakirleştiği, korku içinde yaşadığı, sürekli tatminsizlik ve mutsuzluk duyduğu bir dünya yaratıldı. Bu araştırmayı yaparken bazen iki/üç kuşak birarada küreselleşmenin kıyaslandığı web sayfaları buldum. Önce o bilgilerin çok basit olduğuna kanaat getirip dikkate almak

istemedim. Ancak sonradan onun yalın ama önemli olduğunu düşündüm. Örneğin, bir anneanne ve kız torunun dünyasına göz atalım. Dorothy 80 yaşında, Amerika'nın Oklahoma eyaletinde yaşıyor ve bugün hala gençliğinde bahçesine ekip biçtiği günleri onları ve komşularıyla paylaştığı zamanları özlemlerle anlatıyor. Kız torunu Janet ise 18 yaşında her yaz tatilinde olmasa bile sıkça denebilecek sıklıkla dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan yakınlarını ziyaret etme olanağına sahip ve bunu da küreselleşmenin nimetlerinden sayıyor. Fakat Janet'in ya da Fatma teyzenin torununun kendisinden (aşağıda belirteceğimiz nedenlerle) daha mutsuz olduğu aşikar.

Küreselleşme'nin anlamı kadın için farklı mı?

Küreselleşmenin basit anlamı: Gana'daki kabile reisinin ayakkabısının Nike olması; Türkiye'deki kadının taklit de olsa çocuğuna Adidas marka spor takımı almaya çalışması; bunun yanında Nike'ın fabrikasında günlüğü bir dolardan hiç bir

sosyal güvencesi olmaksızın çalıştırılan Endenozyalı kadın'ın çocuğuna o markadan giydirmesinin hayal olduğu; Datça'daki arkadaşımın çocuğunu kapıya getirilen mis kokulu köy yoğurdu yerine (daha hijyenik anlayışıyla?) Nestle markalı yoğurtla beslemesi; Etiyopya'da kahve yetiştiren kadının 60 yıldan beri emeğinin sömürülmesi; hatta bu sömürünün günden güne artırılarak bugün kilosu 16 sente sattığı kahve karşılığında sırtını örtecek giysi bile alamaz duruma gelmesidir.

1980-90 arasında IMF, 70'den fazla ülkede yeni paketle "sway" adı altında "uyum programları"na girişmişti. Dolayısıyla, Doğu Avrupa, Güney Asya, Latin Amerika, Karayipler ve Afrika ülkelerindeki fakirlik gittikçe arttı. Dünya Bankası her yıl 40.000 yeni özel firmaya iş olanağı sağlarken projelerinin %65-70'ı başarısızlığa uğradı. Doğal değerlerin yağmalanmasına Asya'da ve Doğu Avrupa'da yerel halk tarafından kuvvetli karşı çıkışlar oldu. Örneğin, Türkiye'de Normandy/Newmont firmasının Bergama'daki hukuk dışı altın madenine karşı direnişin Dünya Bankası raporlarında yer alması bunlardan biridir.

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Amerikan Serbest Ticaret Alanı (FTAA) gibi bölgesel sermaye birlikleri yatırımlarını Latin Amerika'nın en ücra köşelere taşıdılar. Elbette bunlar yapılırken gözleri kamaştıran büyük dolar işaretleri ön planda olduğundan etik ve ahlaki değerler tanınmazdı. Bu bağlamda, örneğin; Meksika'da yollar en ücra köşelere kadar NAFTA için asfaltlandı. Böylece

başlangıçta Amerika'daki işler Meksika'ya kaymış gibi görünse de, Meksika'da nüfusun 75% 'i fakirleşmiş duruma geldi. Oysa aynı oran 1981 de 49% idi. Yalnızca 260.000 insan, nitelikli işçi olarak eğitim görmüş, özellikle elektronik sanayinde kadınlar ve renkli derili işçiler çok az ücretle çalıştırılır duruma gelmişti. Bunun yanında NAFTA endüstri bombardımanı yaparken çevrenin ve ekolojik değerlerin korunması için kayda değer bir yatırım gerçekleşmedi. Bu nedenle, Kuzey Amerika ve Meksika sınırında büyük boyutta çevre kirliliği ve dolayısıyla bozulan halk sağlığı gündeme geldi.

Dünya kadınlarının %70'i (1.3 milyar) yoksulluk sınırının altında yaşar. Bu tabloda, 1990'dan beri Güneydoğu Asya'da 30 milyondan fazla kadın ve çocuk cinsel tacize uğradı. Genelevlerde seks işçisi durumuna düşürüldüler.

Sonuçta küreselleşmenin etkisi halkın her katmanı için ayrı olsa da, kadının yaşamına biraz daha farklı yansıdı. Bunu aşağıda dünyanın çeşitli yerlerinden

verdiğim örneklerle açmaya çalışalım.

Küreselleşmenin bugünkü dünyamızda gözlenen kültürel, politik ve ekonomik etkileri:

Kapitalist küreselleşmenin asıl ana boyutu tüketimdir. Bu kapsamda uluslararası tekellerin çıkarları doğrultusunda kuzey ülkelerinde refahı artırmak ön plandaydı. İşgücünün çok ucuz olduğu Çin'de, Hindistan'da ya da Endonezya veya Malezya'da üretilen ucuz mallar Amerika, Avustralya gibi gelişmiş ülkelerin insanlarına bolca sunuldu. Çok tüketmek, zenginlik anlamında empoze edildiğinden kadınlar dünkünden daha fazla bugün, tüketimin hem öznesi hem de nesnesi durumuna getirildi.

Uluslararası 100 büyük tekelin %90'ının gelişmiş ülkelerden olması, bunların üçte birinin ise kuzey Amerikalı, diğerlerinin de Avrupalı ve Japonya'lı olması tablonun netliğini gösterir. Aradaki uçurumu vurgulamak için birkaç uluslararası endüstriyi ele alırsak; Hollandalı Petrol firması Shell'in gelirinin Venezuela'nın yıllık kalkınması için ürettiği toplam üretim gelirinden fazla olduğu, General Motors(GM) 'un üretim yapmak için kapladığı alanın İrlanda, Yeni Zelanda ve Macaristan kadar olduğu düşünülürse olayın dehşeti sanırım biraz daha net anlaşılır(1). Zengin ülkelerdeki nüfusun %82'si genişleyen refah olanaklarından yararlanırken dünya nüfusunun geri kalan toplamına yalnızca %51'lik bir pay düşmektedir. Ayrıca, Güney ülkelerinin doğal zenginliklerinin çevre standartları ve hukuk sistemini tanınmaksızın çıkarılıp götürülmesi için şeffaflık adı altında fason hükümet dışı örgütler (NGO'lar) yaratıldı. Elbette bu demek değildir ki tüm sivil toplum örgütleri sahte. Özellikle Türkiye'de sistemin sivilleşmesi için bağımsız olan hükümet dışı gönüllü kuruluşların çabalarına çok ihtiyaç var. Dünyanın öteki yerlerindeki benzerleriyle dayanışmaya da bir o kadar gereksinim olduğu gibi.

Ne amaca hizmet ettiği anlaşılmayan gönüllü kuruluşlarda çalışan kadın oranı erkeklere nazaran genelde daha fazladır. Kadınlar kendilerini anlamlı bir işe adadıklarını düşünürken perde arkasında neler olduğunun farkında değildiler. Günümüzde de özellikle gelişmiş ülkelerde korunmasız ve eğitimsiz kalmış çocuklar, kirletilen çevre, kanser araştırmaları için yardım gibi “ Dünyayı Değiştirin” ilanlarını sıkça duyar ve görür olduk. Böylece

kadının enerjisi bir yerlere kanalize edilerek sosyal patlamalarda oynayacağı rol azaltılmaya çalışıldı.

Hintli ekofeminist eylemci yazar Vandana Shiva son yıllarda McDonalds, Kentucky gibi ayak üstü yiyecek ağlarına karşı Hintli çiftçilerle bir kadın hareketi oluşturmaya başladı. Beijing Kadın Konferansında hükümet dışı kuruluşlar forumunda bu amaca yönelik bir forum gerçekleştirdi. Dünyada birkaç dev kuruluş tarafından çeşitli mekanizmalarla yiyecek güvenliğinin nasıl kontrol altına alındığı tartışılırken, genç bir kadın Ronald McDonald'ın izinsiz olarak orada (hükümet dışı organizasyonlar forumunda) bulunduğunu dile getirerek “McDonald'ın kültürel emperyalizmin, ekolojik sömürgeciliğin ve insan sağlığını tehlikeye atan sahte bir yiyecek sembolü olduğunu ve ayrıca dünyadaki çocuk emeğini sömüren firmaların başında geldiğini haykırır (2).

Küreselleşme karşıtı hareket 1980'lerde neoliberal politikanın doğmasına tepki olarak şekillenmeye başlasa da Seattle'daki çıkışla şekillendi. Seattle protestolarını politik olarak renkli kılan görüntülerden biri de, bazı uluslararası tekellerin yönetici kadınlarıydı. Örneğin, CNS'ın (cnsnews.com: The Cybercast News Service) yönetici editörü Barbara Laurence'ın protestolarda en ön sıralarda yer alması gibi.

Ekonomik çıkarlar doğrultusunda iletişim sektörünün hızla geliştirilmesi ise kapitalist küreselleşmenin yayılmasının bel kemiğidir. Ulaşım ve haberleşme teknolojisinin hız kazanması ve -özellikle kirli sanayinin taşındığı güney ülkelerinde- yerel yönetimlerin demokratik yapılarının

zayıflatılması gibi. Bu amaçla gelişmekte olan ülkelerin çoğunda demokrasiyi geliştiren ilerici yönetimler yerine diktatörlük rejimleri --özellikle Amerika tarafından-- desteklendi. Bu noktada 1960-65 yılları arasında (eski adı Kongo) yeni adı Zaire olan ülkenin ilk bağımsız başbakanı Patrice Lumumba'nın öldürülmesi sonucu Amerikanın o dönemki devlet başkanı Eisenhower'ın, Kongo'da bakır, altın, elmas gibi kıymetli madenler konusunda *Amerikanın çıkarlarını koruma* çabasına giriştiği anımsanmalıdır. Bu nedenle gerici Mobuto rejimi iş başına getirilmişti. O günden bugüne Kongo'da sık sık "kabile çatışmaları" olur. Ne hikmetse daha önce birarada barış içinde yanyana yaşayıp giden Kongo'nun kara derili

barışçıl insanları birbirlerinin boğazlarına satırlarla saldırmaya başladılar. Ya da maden göçükleri altında gömülmeye başladılar. Böylece

yaşayacak güvenli bir yer bulmak adına sepetini tepesine alan yüzlerce Kongo'lu kadın öksüz yetim kalmış çocuklarını nasıl doyuracağına kaygısını taşıyarak sık sık göç etmek zorunda kalmaktadır. Çaresizlik içinde kıvranan Afrika'nın bu rengarenk insanları içlerine düşürüldükleri dehşetin gerçek kaynağını sorgulayacak durumda olmadığı gibi, medya olayın gerçek yüzünü göstermez. Yalnızca eğitimsiz, cahil insanların birbirini kırdığı şeklinde bir görüntü yansıtılır.

Dünyayı Gözetleme Enstitüsü'nün (World-watch Institute) yetkin araştırmacılarından Michael Renner (Kaynak Savaşının Anatomisi kitabının yazarı); eğer cep telefonu satın alıyorsanız Kongo'da askerlerin değerli cevher alanlarını kontrol etmesi için sürüp giden savaşa destek

oluyorsunuz demektir. Uluslararası madencilik firmalarının üçüncü dünyanın doğal ve kültürel değerlerini yağmalarken, çevre ve insan haklarını ihlal ederken, sivillere karşı olan şiddet artırılmakta, çocuk askerlerin sayısı büyürken küçük kız çocuklarının seks pazarlarında satılması çığ gibi artmaktadır.

Küreselleşme kadına ne getirdi?

Küreselleşmeyle, kadın için zaten oldukça sembolik olan sosyal fonlardan hızla kısıntıya gidildi. Bir yandan da kadınların kısıtlı çalışma güvencesi ve sosyal haklarının birçoğu rafa kaldırıldı. Dünya kadınlarının %70'i (1.3 milyar) yoksulluk sınırının altında yaşar. Bu tabloda, 1990' dan beri Güneydoğu Asya'da 30 milyondan fazla kadın ve çocuk cinsel tacize uğradı. Genelevlerde seks işçisi durumuna düşürüldüler. "The Slavery of Our Time" ya da Türkçe adıyla "Günümüzdeki Kölelik" başlığı altında incelenir (3).

Kapitalist küreselleşmeyle birlikte neoliberal politikalar kapsamında birçok ülke, ekonomilerini yeniden düzenlemek durumunda kaldı. Birçok firma iş yerlerini iş güvenliği yasalarının olmadığı (ya da zayıf olduğu), ucuz iş gücüne sahip yerlere kaydırırken yine kadınların haklarının budanması ilk planda hedeflendi. Elbette bu durum üçüncü dünya kadınlarına daha da zalimce yansıtıldı. Örneğin, Meksika'da kadının "çevik elleri"nin sebze paketlemede, Mısır'da kadınların "yumuşak elleri"nin pamuk toplamada kullanılması, Türkiye ve Çin hatta gelişmiş ülkelerde göçmen kadınların sosyal güvenceleri olmaksızın hazır giyim sanayinde çalıştırılması gibi. Tüm bu yukarıda sayılan

sektörlerde iş güvenliğinin çok düşük olduğu koşullarda, düşük ücretlerle uzun saatler işçi çalıştırıldığı saptanmıştır.

Yeni ekonomik düzende firmalar birbiriyle yarışırken işçi ücretlerini azaltmak, sosyal güvencelerden kesmek ve ucuz işçi almak konusunda genellikle kadınlara yüklenir. Örneğin, Kanada'nın hazır giyim sanayinde düşük ücretle işçi çalıştırmak için genellikle kadın işçiler tercih edilir. Kamu sektörlerinin özelleştirilmesinden de kadınlar daha ironik bir şekilde paylarını alırlar. Kanada işçi konferansı; özel sektörde kadınların var olan işgücünün dörtte birini oluşturduğunu, kamu sektöründe ise bu oranın 2/3 olduğunu belirtir. Öte yandan 1986-93 Kanada Posta'sının tepe taklak gitmesi durumunda işsiz kalan kadın oranı, 3000 işçi içinde %83 gibi yüksek bir orandır(4).

Yukarıda belirttiğim sosyal ödeneklerin azaltılması da diğer bir konu. Ekonomik kriz dönemlerinde her zamankinden daha fazla kadınların ev/aile içi düzeni sağlayıp toplumsal düzen için denge unsuru olmaları beklenir. Kıtık dönemlerinde bizde kadına söylenen "bul buluştur idare et işte" deyimi bir şekilde batılı toplumdaki kadının yaşamına da yansımıştır. Örneğin, eğitimin özelleştirilmesi bağlamında devlet okullarında sınıf kalabalıklığının artması, kalitenin düşmesi gündeme gelir. Bu durumda kadının çocuğuna eğitim vermesi için daha fazla vakit ayırması gerekir. Yaşlılara bakım gibi diğer bir fondan kesintiye gidilmesi ise diğer önemli bir nokta. Bu durumda da

kadının evinde yemek pişirip götürülmesi gibi gönüllü işler hep yüceltilir. Bilhassa kadınların bu tür işleri yapması için teşvik edilirler. Kısacası kadın sosyal yaşamda doğrudan kendini temsil edip söz hakkına sahip olması gerekirken toplumsal ve bireysel yaşamında "bir açığı kapatan ya da bir deliği tıkayan" konumundadır.

Bir başka örnek Asya'dan. 1998'deki Asya krizi döneminde tekstil sanayisinde kadınlar hızla işsiz kalırken erkekler de işlerini kaybetmeye başladılar. İş sahibi erkeklerin firmaları çökerken kendileri depresyonla yüzleştiler. Kore hükümeti tam bu sırada ulusal bir slogan ortaya attı; "Erkeğinizin enerjisini yükseltin!". Böylece kadın kendi psikolojisini unutup erkeğinin moralini/enerjisini nasıl yükselteceğine yoğunlaşmalıydı. Çünkü bu aynı zamanda bir devlet göreviydi(5).

Sermaye'nin küreselleşmesiyle birlikte sigortacılık ve banka endüstrisi gibi hizmet sektöründe çalışan kadın daha az ücrete daha az beceri gerektiren işlere yoğunlaşmak zorunda kaldı. Örneğin, geçen yüzyılın yarısında Hindistan'da banka sektöründe çalışan kadınlar %70 ağırlıkta idi. Keza, Malezya'da iletişim endüstrisinde çalışan kadın oranı yine benzeri kadardı. Fakat onların sahip oldukları işlerin çoğu veri girme, sekreterlik ve bankada basit işleri yapmak gibi fazla nitelik gerektirmeyen işlerdi. Aynı dönemde elektronik verileri işleme ve onların işletimi konusunda çalışan kadınların sayısı ancak %12 kadardı. Şirketlerin karar mekanizmalarında kadınların yer almasının ise hızla düştüğü

Günümüzün modern silahlarla yapılan savaşlarında ve öncesinde cinsel taciz, kadına yöneltilen ikinci silahtır. Her savaşta ırza geçme; etnik temizlik ve politik bir kontrol

bu gidişattan tahmin edilebilir. Örneğin, yaşadığım Avustralya gibi gelişmiş göçmen ülkesi olan bir ülke de bile göçmen kadınların çoğu, evlerinin garajlarında hiçbir sosyal güvencesi olmadan parça başına çeşitli endüstriyel işler yapmaktadırlar.

Kapitalist küreselleşme insanı günden güne yalnızlaştırırken sosyal dayanışma ve sevgiden yoksun insanların psikolojik problemleri de çığ gibi artmaktadır. Örneğin, istatistiklere göre en fazla genç intihar oranı Amerika ve Avustralya'dadır. İntihar oranlarında cinslere göre kıyaslama yapıldığında yine genç kızlar ve kadınların sayıca daha fazla olduğu görülür. Öte yandan yalnızlaşan kadın, değerlerini koruma adına bazen de köktendinci akımların çarkına girmektedir. Tutunacak bir dal ararken kendi özgürlüğünü küçük yaşta sorgulamaktan vazgeçmek zorunda bırakılmaktadır. Batı kültürü arasında en güçlü olan Amerikan kültürünün baskın olması nedeniyle örneğin, müslüman kadınlar kendi aralarında daha güçlü ve büyük birlikler oluşturarak kendilerini bir şekilde eritmekten korumaya çalışmaktadırlar.

Dünyada sürüp giden gerginliğin nedeni ve kaynak hakimiyetine yönelik çatışmaların çoğu ise sivillere yönelik olmaktadır. Bu, Türkiye'de Alevi-Sünni, Kürt-Türk dünyada Müslüman-Hristiyan çatışması şeklinde olurken, Kosova'da, Afganistan'da ve Irak'takiler "yerel barışı koruma" adına yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler kaynaklı barışın korunmasına çok az fonlar ayrılırken bu birliklerin neye hizmet ettiği de ayrı bir tartışma konusudur.

Dün Afganistan, bugün Irak yarın acaba hangi islam ülkesi Amerikan

emperyalizminin saldırısına uğrayacak diye beklemeye başladık. Görünen o ki; Dünya'nın doğal kaynaklarına sahip olmak için sürdürülen savaş irili ufaklı sürdürülecektir. Çünkü savaşlar kapitalizmin içine düştüğü buhrandan çıkmak için çare olarak görülür. Şimdi de şiddetin en sistemlisi ve en vahşisine; savaş durumunda kadının yaşadıklarına göz atalım.

Savaş ve Kadın

Irak savaşı öncesi, kadınlar savaşı nasıl durdurabilir diye kafa yorup harekete geçmeye çalışırken, bugün ne yazık ki yeniden savaşta ve sonrasında kadının fiziksel ve psikolojik olarak içine düştüğü durumu irdelemek durumunda kaldık. Kadınların savaşlarda ve sonrasında neler yaşadıklarına bakarken tarihsel kökenine kısaca değinelim ve mitolojik döneme uzanalım. Örneğin, Troya savaşı döneminde Clytemnestra'nın yaşadıkları oldukça tartışmalıdır. Clytemnestra Mycenae kralının oğlu Tantalus ile evlidir . Ancak Agememnon Tantalus'u öldürüp Clytemnestra ile evlenir. Mycenae. Kocası öldürülen Clytemnestra ise yalnızca öldürülen kocası ve zoraki evlendirildiği adamın kurbanı değil aynı zamanda özgüveni ve varlığı kurban edilmiş bir kişiliktir.

Günümüzün modern silahlarla yapılan savaşlarında ve öncesinde cinsel taciz, kadına yöneltilen ikinci silahtır. Her savaşta ırza geçme; etnik temizlik ve politik bir kontrol yöntemi olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla savaş, kadınlar için katmerli bir acıdır. Çünkü kadınlar sırf cinsiyetlerinden ötürü kendilerini işgalciye/fırsatçıya karşı nasıl koruyacaklarını düşünmek zorundadırlar. Çünkü savaş döneminde

işgalci; tüm kültürel etnik ve ahlaki değerlerin ırzına geçmekle kalmaz; kadın'ın doğası/üretkenliği gereği kuşaktan kuşağa geçecek silinmesi olanaksız acılar bırakma çabasıdır.

Anlaşılabileceği üzere kadınlar savaşın fiziksel ve psikolojik acılarını, yalnızca oğullarının ve eşlerinin cepheye gönderilmesiyle duymazlar. Genel savaş atmosferinin şiddetini üretkenlikleri gereği de yaşarlar. Aynı zamanda savaş onların döl yerlerinde, beyinlerinde, hücrelerindedir. Nasıl ki etnik temizlik sırasında Bosna'da bunlar yaşandıysa benzeri şeyler bugün Irak'ta yaşanıyor. Amerikan askerleri camilere girip orada dua edenleri rejim yanlısı diye yok edip görülmemiş muameleye tabi tutup savaş esiri olarak alırken, onların eşleri ve kız kardeşleri de yaratılan karmaşanın kurbanı olmaktadır. Çünkü işgalci kendi soyunun, ırkının, ulusunun üstün olduğuna inanır. İşgalci askerler, yerli kadınlar üzerinde aşağılık fantazilerini tatmin ederler. Örneğin, Bosnada kadınlar yalnızca yerel askerler tarafından tacize uğrayıp ırzlarına geçilmedi. Aynı zamanda oradaki *barışın bekçileri* sayılan Birleşmiş Milletler askerleri tarafından da aşağılandılar. Örneğin, Bosna'nın Doboj yöresinde Vilina Vlaş Otelinin Vişegrad denilen bölümünde toplanan yüzlerce kadının porno filmleri eşliğinde topluca ırzlarına geçilmiştir (6).

Gazete haberlerinde yer aldığı kadarıyla Nijerya da Ağustos 2003 tarihinde yalnızca

birkaç had safhada devam eden şiddet nedeniyle 12 yaşından 80 yaşına kadar 400den fazla kadın cinsel olarak aşağılandıkları için şikayette bulunmuş. İnsan acaba kayda geçmeyen ya da şikayet etme cesaretini gösteremeyen daha ne kadar kadar kadın ve kız çocuğu vardı diye düşmeden edemiyor. Filistin de yıllardır sürdürülen savaş terörü nedeniyle Filistinli kadınların İsrail askerleri tarafından ne tür aşağılanmalara uğradıkları ise, başlı başına ayrıntılı olarak araştırılması gereken önemli bir konu.

Sonuç yerine

Tüm bunlara karşın kadınlar örgütlenmeye devam ediyor. Örneğin, Arjantin annelerinin küreselleşme karşıtı etkinliklerde yer alıp tekellerin sözcülerini zorda bırakan sorular sormaları buna bir örnek* olarak gösterebiliriz. Ya da Hindistan' daki çiftçi kadının, Monsanto gibi tohum tekellerine karşı kendi tohum kooperatifini kurma çabası, Zapatistaların EZLN örgütünde kadının etkinliği gibi umut ve umutsuzluk, çaba ve çaresizlik gibi zıtlıklar içinde şekillenmeye çalışıyor. Papua Yeni Gine'nin Bougainville yöresinde Avustralya'nın Kakadu Ulusal Parkı'ndaki uranyum madenciliğine karşı kadınlar topraklarının uluslararası madencilik firmaları tarafından kirletilmesine direnmek için yıllardır örgütlü bir mücadele veriyorlar. Türkiye de sosyal adalet ve özellikle çevre, ekoloji ve yeşil hareket içindeki kadınların sayısı kayda değer

ölçüde.

Kadınların örgütlenmesi madencilik firmalarının çevre ve insan hakları katliamlarına karşı Bergama, Hindistan, Papua Yeni Gine ve Endonezya gibi diğer ülkelerde de görülüyor. Ormanların yağmalanmasına, baraj yapımlarına, denizlerin ve suların kirletilmesine karşı kadınlar örgütlenip direniş gösteriyorlar. Kapitalist küreselleşmeye karşı daha güçlü ses çıkarmak için öğrenci kadınların kendi aralarında birlikler kurma çabası bugün de sürüp gidiyor. 11 Eylül sonrası gelişmiş ülkelerde göçmen kadınlar yaşadıkları ülkelerde maruz kaldıkları haksızlıkları, ayrımcılığı ve ırkçılığı açığa çıkarmak için destek grupları kurmaya başladılar. En önemlilerinden biri de Irak'taki savaşta canlı kalkan olan pek çok kadın bugün bize ilginç gözlemler aktarıyorlar.

Ya da RAWA(Revolutionary Association of the Women of Afganistan), Afganistan Devrimci Kadınlar Örgütü 1977'de Afganistan'daki sosyal adalet için insan hakları amacına yönelik kurulmuştu. 1992'de kadın hakları için sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yaşam alanlarında Taliban tarafından önce bastırıldı sonra da tamamen inkar edildi. Çünkü RAWA, Taliban kurallarına taban tabana zıt amaçlı çalışmaktaydı. Daha sonra ise ABD'nin desteğiyle iktidara gelen yönetim tarafından 1992-96 yıllarında binlerce kadının, pek çoğuna işkence edildi (7) **.

RAWA bugünkü Afganistan'ın inşasında da oldukça kayda değer işler yapmaktadır. Kanunla eğitimi yasaklanan kadın ve kız çocukları eğiten bir yeraltı okulu, sekiz gezici tıp ekibi, Afganistan'daki göçmen kadın ve çocuklara yardım için Pakistan'ın

Quetta kentinde sağlık ocağı, Kabil'in en büyük öksüzler yurdunda 1000 çocuğa yiyecek, eğitim gereçleri, giyecek sağladı. Şimdi Afganistan'ın dokuz yerinde savaşta kimsesiz kalan çocukların eğitim ve barınma gereksinimlerini sağlıyor.

Günümüzde kapitalist küreselleşmeye karşı artık eski klasik sosyalizmin söylemi olan "enternasyonalizm" in yeterli olmadığı açıktır. Çünkü, bugün serbest ticaret ve pazar ekonomisini savunan liberal demokratlar da enternasyonalizmden söz etmektedirler. Avrupa Birliği olduğu gibi ulusların ekonomik kültürel değerlerinin birbiri içinde eritildiği bir ekonomik birliktelik de çözüm olarak görülemez. Öte yandan gelişmiş ülkelerde bize yutturulmaya çalışılan çok kültürlülük adı altında hakim kültürün etnik kültürleri asimile ettiği bir ortamda dünya vatandaşlığı ne ölçüde mümkündür? Kanımca kadınların özgürleşmesi, ancak sınırların olmadığı ya da herhangi bir ülkenin kimliğine gerek duyulmadığı bir gezegende mümkün olacaktır. Ancak öylesi bir dünya için kat edilecek çok uzun bir yol olduğu gerçektir.

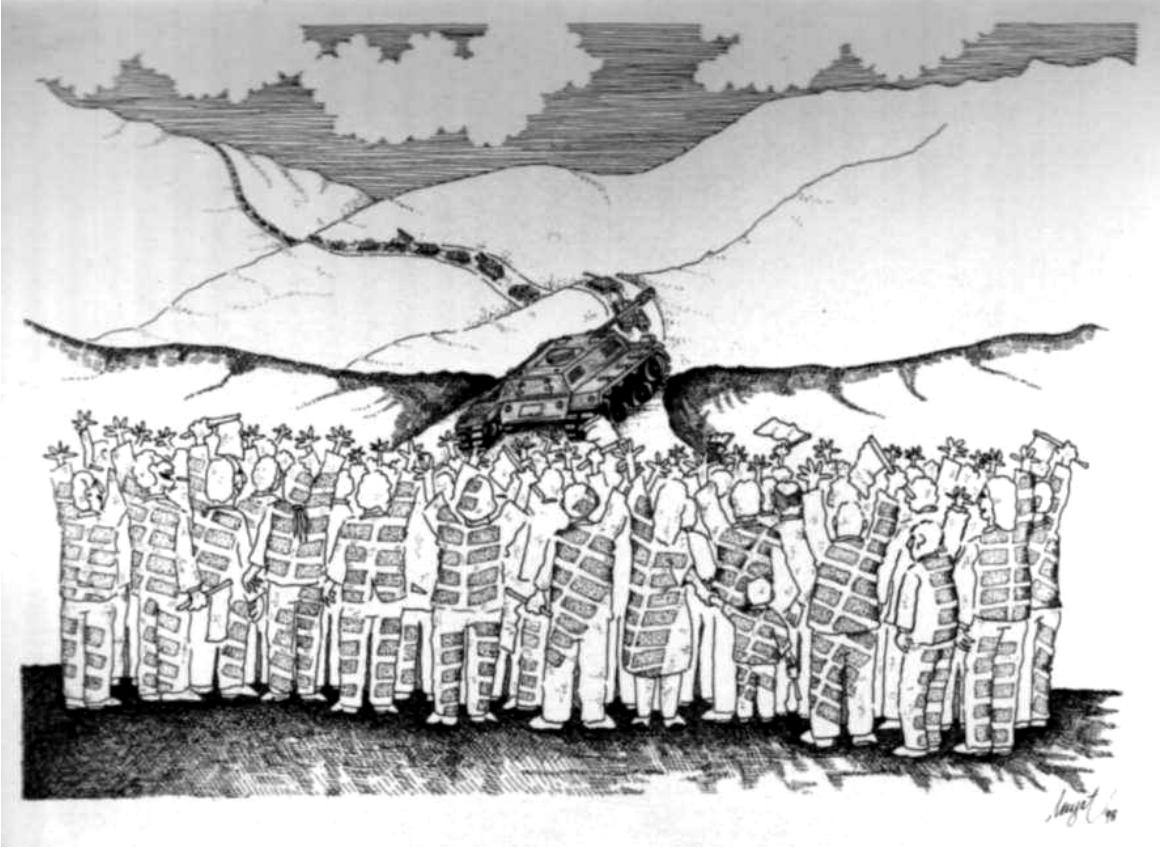
Kadınlar nasıl bir küreselleşme karşıtı hareket içinde yer almalılar? Kendi sorunlarını açıkça dile getirebilecekleri, sürdürdükleri kampanyaları konu edebilecekleri ortamlarda var olmalılar. Örneğin, şu ana kadar sürdürülen dünya sosyal forumlarının böylesi ortamlar sağladığı soru işaretleriyle doludur. Her ne kadar 11 Eylül saldırısıyla liberal demokrasi adı altında ulus-devlet yeniden kan kazandıysa da bu böyle sürüp gitmeyecek. Bilinen bir şey var ki patriyarkın olduğu bir dünyada özgürleşmenin mümkün olmadığı açıktır. Bu nedenle küreselleşme karşıtı hareketin,

ekolojiye, toplumsal barışa, insan haklarına ve sosyal adalete duyarlı olduğu kadar feminizme de duyarlı olması gerekir.

Tüm çabalarımıza rağmen "küresel köyümüz"de Irak savaşı gibi etik dışı bir savaşı durduramadık. Yüzlerce kadın, kız çocuğu "akıllı bombalar"ca ya da Amerikan askerlerinin silahından çıkan kurşunlarla yok edildi. Daha fazlası kim bilir kaç kuşak boyunca genlerinde savaşın acısını duyacak. Tüm bunlara karşın, yarına yine de umutla bakmak olası. Çünkü, genelde insanlar özelde kadınlar; kapitalist küreselleşmenin sonuçlarını ve acılarını bir kader olarak görmeyip mücadele ediyorlar. Daha fazla sayıda kadını bu mücadeleye katmalıyız. Çünkü etik değerlere dayalı başka bir dünyanın mümkün olduğunu biliyoruz. Bombalar, askeri diktatörlükler, gerici rejimler ve uyum yasaları, Can Baba'nın dediği gibi **başka türlü bir şey benim istediğim** söylemini engelleyemeyecek! Bir mum ışığının aydınlığında barışı, kardeşliği, dayanışmayı ve adaleti arayan kadınların sesinin günden güne artacağına inanıyorum.

Kaynaklar:

1. CorpWatch March 22, 2001 <http://www.corpwatch.org>
2. Vandana Shiva Küreselleşme karşıtı harekette etkin rol oynar ve birçok yayını bulunmaktadır. http://www.mcspotlight.org/people/people_pix/vandana_angry
3. Helton, A.C., and Jacobs, E., "Combating Human Smuggling by Enlisting the Victims," Migration World, Vol. XXVIII, No. 4, New York, 2000
4. Canadian Labour Congress, "Women's Work: A Report." 1997, <http://unpac.ca/economy/images/sewing>

5. Progress of the World's Women 2000, UNIFEM Biennial Report, <http://unpac.ca/economy/images/sewing>

6. Muslim Women and Globalization, <http://www.stanford.edu>

* (bu konuyu daha önceki sayıda ele aldığım için bu yazıda konu etmiyorum).

7. **Afgan Devrimci Kadınları, yeni projelerini anlatmak ve deneyimlerini paylaşmak ve yeni destekler bulmak için dünyanın çeşitli yerlerine ulaşmaya çalışarak esintiler yaratmaktadırlar. <http://www.rawa.org>